

СЕКЦІЯ 1 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 342.4:316.422

Середа Т.М.
аспірант*Київського національного торговельно-економічного університету*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА СИСТЕМА: АНАЛІЗ НАУКОВОГО ДОРОБКУ

У статті проаналізовано правову регламентацію здійснення конституційно-правової реформи в Україні. Висвітлено пріоритетні завдання внутрішньополітичного розвитку держави та запропоновано конкретні пропозиції, що допоможуть Україні вивести на міжнародну арену як повноправного члена світового союзу.

Ключові слова: конституційна реформа, внесення змін до Конституції України, Конституційна Комісія, політична асоціація, економічна інтеграція.

Середа Т.Н. КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВА СИСТЕМА: АНАЛИЗ НАУЧНОГО НАСЛЕДИЯ

В статье проанализированы правовую регламентацию осуществления конституционно-правовой реформы в Украине. Освещены приоритетные задачи внутривнутриполитического развития государства и предложены конкретные предложения, которые помогут Украине вывести на международную арену в качестве полноправного члена мирового сообщества.

Ключевые слова: конституционная реформа, внесение изменений в Конституцию Украины, Конституционный Комиссия, политическая ассоциация, экономическая интеграция.

Sereda T.N. CONSTITUTIONAL AND LEGAL SYSTEM: ANALYSIS OF SCIENTIFIC HERITAGE

The article analyzes the legal regulation of constitutional and legal reform in Ukraine. Deals with the domestic priorities of the state and offered concrete suggestions to help bring Ukraine into the international arena as a full member of the world community.

Keywords: constitutional reform, amendments to the Constitution of Ukraine, the Constitutional Commission, political association, economic integration.

Постановка проблеми. Сьогодні наша держава входить у новий етап державотворення та правотворення, важливе місце серед цих реформ посідає конституційна реформа, що має на меті модернізувати Основний Закон. Так, з метою напрацювання пропозицій щодо змін до Конституції України на основі узагальнення практики реалізації Основного Закону України з урахуванням досягнень та тенденцій розвитку сучасного конституціоналізму необхідне залучення в установленому порядку до такої роботи провідних учених, представників громадянського суспільства і різних політичних сил, міжнародних експертів Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанська Комісія), експертів інших міжнародних установ та організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Недавнім вже протягом багатьох років з порядку цього політичного та суспільного життя нашої держави не сходить питання конституційної реформи. Про необхідність її проведення згадують вітчизняні науковці, ця тема предметом постійних дискусій. Проблематику конституційної реформи у свої працях неодноразово порушували українські вчені, зокрема: М. Ставнійчук, І. Динник, С. Головатий, А. Колодій, В. Колюх, В. Колісник, Л. Кравчук, С. Різник, Ю. Шемшученко та інші, які зробили вагомий внесок у дослідження цієї проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетним завданням внутрішньополітичного розвитку України є проведення конституційної реформи. Як наслідок, до Конституції України було внесено зміни Законами України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV, від 1 лютого 2011 р. № 2952-VI, від

19 вересня 2013 р. № 586-VII, а Революція гідності стала каталізатором прийняття Верховною Радою України Закону України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. № 742-VII [4], який у цілому відновив редакцію Конституції 2004 р.

З метою напрацювання узгоджених пропозицій щодо змін до Конституції України із залученням до цієї роботи представників різних політичних сил, громадськості, вітчизняного та міжнародного експертного середовища, сприяння досягненню громадського та політичного консенсусу, Указом Президента України «Про Конституційну Комісію» від 3 березня 2015 р. № 119 було створено Конституційну Комісію [5].

Конституційна Комісія є спеціальним допоміжним органом при Президенті України, яка працює у складі трьох робочих груп, що розробляють зміни до Конституції України за пріоритетними напрямками реформування – децентралізації, вдосконалення конституційних засад правосуддя та конституційного регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина.

Саме тому Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», яка схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, передбачено реалізацію конституційної реформи [6].

Як зазначає В. Колюх, широкого громадського обговорення Концепції внесення змін до Конституції України не відбулося через драматичні події в Україні в лютому 2014 р. та їх політичні й конституційно-правові наслідки. Наш аналіз розробленого Конституційною Асамблеєю проекту цієї концепції дає змогу зробити такі основні висновки.

По-перше, остаточний текст проекту концепції (розміщений на сайті Конституційної Асамблеї для широкого громадського обговорення) змістовно значно відрізняється від його першопочаткового варіанта (розданого членам Конституційної Асамблеї до її пленарного засідання 21 червня 2013 р.), що свідчить про відсутність у членів Конституційної Асамблеї усталених уявлень щодо того, які саме зміни потрібно вносити до Конституції України.

По-друге, Конституційна Асамблея здійснила тотальний перегляд Конституції України, положень усіх її розділів, у тому числі тих, зміни в яких затверджуються всеукраїнським референдумом (I, III, XIII) [1, с. 15].

Зокрема, М. Ставнійчук, яка неодноразово наголошувала, «що нашій державі потрібна систематизація реформ: від економіки, фінансів, соціальної політики до політичної системи, внутрішньої та зовнішньої безпеки. Єдиним чинником, що за своєю природою здатен сьогодні стати матрицею реформування всієї країни, є конституційно-правова модернізація. Вона розглядається нами як процес приведення права України, і насамперед її Конституції, у відповідність до сучасних потреб суспільства та держави, національної правової традиції, критеріїв і стандартів європейського конституціоналізму, європейського права» [2, с. 146].

При цьому А. Колодій, колишній член Конституційної Асамблеї говорить, «що вітчизняному конституційному процесі не вистачає: по-перше, достатньої регламентованості нормативно-правовими актами різної юридичної сили. На жаль, до цього часу відсутні Закони України «Про нормативно-правові акти», «Про закони та законодавчу діяльність в Україні», «Про парламентську більшість», «Про парламентську опозицію»; по-друге, системності та логічної послідовності дій та заходів, що здійснюються в межах конституційного процесу, а саме стосовно розробки, прийняття, внесення змін та доповнень, набуття чинності конституцією та конституційним законодавством; по-третє, цілеспрямованості та втілення у суспільне, соціальне життя справжнього конституціоналізму, який органічно має народовладдя, демократію, гуманізм тощо [3, с. 120].

Як зазначає І. Динник, важливий напрям реформування, що має на меті підвищення ефективності механізмів політичного представництва, пов'язаний із парламентською реформою. Сучасний етап розвитку політичної системи України можна характеризувати як повне «перезавантаження», у якому українському парламенту належить одна з ключових ролей. З огляду на те, що парламент є найвищим представницьким органом, однією з головних функцій якого є забезпечення діалогу між різними групами суспільних інтересів з метою формування ефективною державної політики [7, с. 269].

На думку В. Колюх, Укази Президента України П. Порошенка «Про Конституційну Комісію» та Президента України В. Януковича «Про Конституційну Асамблею» мають багато спільного не лише за формою. У них ідеться про реформування Конституції України, а не якогось конституційно-правового інституту (судової влади, місцевого самоврядування, територіального устрою тощо). Це означає, що Конституційна Комісія може піти шляхом Конституційної Асамблеї і здійснюватиме тотальний (усеосяжний) перегляд Конституції України, в якому немає потреби і який у разі його здійснення може мати непередбачувані негативні наслідки для всієї системи організації та функціонування державної влади й місцевого самоврядування в Україні [1, с. 15].

Висловлюючи свою оцінку А. Колодій, переконаний, що для оновлення Конституції України необхідно використовувати філософсько-світоглядні підходи, загальнонаукові, спеціально-наукові та власне-юридичні методи та способи. Методологія оновлення Конституції України має бути множинною, плюралістичною [9, с. 94].

Звернемо увагу, що уряд ухвалив розпорядження «Про організацію проведення обговорення положень змін до Конституції України щодо децентралізації державної влади» [11], а також до Верховної Ради внесено проект Закону України «Про внесення змін до статті 124 Конституції України», в якому зазначено, що Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, передбачених Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

Україна пов'язує перспективи свого подальшого розвитку із входженням у Європейські структури. Починаючи з 1991 р., коли наша держава здобула незалежність, Україна та ЄС започаткували відносини, що динамічно розвиваються. Відносини України з Європейським Союзом від початкових політичних декларацій та надання технічної і фінансової допомоги ЄС перетворилися на співробітництво, яке охопило широке коло питань у різних сферах діяльності із залученням значної кількості урядових та ділових партнерів, представників громадськості тощо. У 1998 р. Україна і ЄС зробили рішучий крок до покращення своїх відносин шляхом укладення Угоди про партнерство та співробітництво [12].

Практичним інструментом підготовки до реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС до моменту набуття нею чинності є Порядок денний асоціації Україна – ЄС (ПДА). Зазначений документ визначає спільні дії сторін щодо політичного діалогу, у сферах зовнішньої політики, юстиції та безпеки, економічного та секторального співробітництва на принципах спільної з ЄС участі, відповідальності та оцінки [13, с. 52].

У цілому Угода про асоціацію та Порядок денний асоціації сприятимуть подальшій політичній асоціації та економічній інтеграції України до ЄС шляхом запровадження та вдосконалення всебічного співробітництва.

Наша держава постійно інформує ЄС про виконання ПДА, в ході моніторингу виконання ПДА враховуються оцінки ЄС та держав – членів ЄС, зокрема, щорічні звіти ЄК та Європейської служби зовнішніх дій щодо імплементації Європейської політики сусідства в Україні.

Після підписання політичної та економічної частин Угоди про асоціацію це має забезпечити якісно новий, поглиблений формат відносин між Україною та ЄС. Це стало унікальним двостороннім документом, який виходить далеко за рамки подібних угод, укладених ЄС свого часу з країнами Центральної та Східної Європи. Угода не лише заклала якісно нову правову основу для подальших взаємин між Україною та ЄС, а й слугує стратегічним орієнтиром для проведення системних соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Продовжується робота щодо реформування судової системи, правоохоронних органів та вдосконалення кримінальної юстиції, в межах якої здійснюється співпраця з експертами Ради Європи, Венеціанської Комісії, ОБСЄ та ЄС. Прийнято низку законодавчих актів, спрямованих на вдосконалення судової системи та здійснення правосуддя, зокрема,

Закони України: «Про внесення змін до деяких законів України (щодо окремих питань судоустрою та статусу суддів)», яким передбачено впровадження інструментів парламентського контролю з питань призначення, обрання, звільнення суддів, притягнення їх до відповідальності від 23 лютого 2014 р. № 769; «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України щодо компетенції Верховного Суду України», яким визначаються правові та організаційні засади здійснення перегляду Верховним Судом рішень Вищого адміністративного суду від 14 березня 2014 р. № 887; «Про відновлення довіри до судової системи України» від 8 квітня 2014 р. № 1188, який визначає правові та організаційні засади проведення атестації та люстрації суддів судів загальної юрисдикції.

На нашу думку, в державі за роки незалежності були зроблені важливі кроки для інституціонування демократичної децентралізації в плані створення правової основи для процесу децентралізації, прийняті Закон України «Про місцеві Ради народних депутатів і місцеве самоврядування» (1990 р.), «Про Представника Президента України», «Про місцеві Ради народних депутатів, місцеве і регіональне самоврядування» (1992 р.). Ці закони визначили межі функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування. Чинна Конституція України закріпила систему організації влади на місцевому рівні, закладеному ще в 1992 р. Наступним кроком у створенні правової основи для децентралізації влади стали закони «Про місцеві державні адміністрації» (1997 р.) та «Про місцеві адміністрації» (1999 р.). Етапом на цьому шляху стала Концепція реформи місцевого самоврядування, спрямована на децентралізацію влади. Наступним реальним кроком стали пропозиції щодо внесення змін до Конституції України, які ґрунтуються на положеннях Європейської Хартії місцевого самоврядування, напрацюваннях Конституційної асамблеї та Конституційної Комісії Верховної Ради, груп експертів в області конституційного права і місцевого самоврядування. Запропоновані зміни до Конституції України передбачають: закріплення принципу децентралізації у здійсненні державної влади, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування, сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць; запровадження трирівневої системи адміністративно-територіального устрою – область, район, громада з широким самоврядуванням. Громадою є адміністративно-територіальна одиниця, яка включає:

– один або декілька населених пунктів (село, селище, місто, а також прилеглі до них території);
– передачу функцій виконавчої влади від місцевих держадміністрацій виконавчим органам відповідного рівня;

– розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності і наділення громад максимально широким колом повноважень;

– необхідне забезпечення фінансовими ресурсами повноважень органів місцевого самоврядування, включаючи їх участь у загальнодержавних податках;
– ліквідацію державних адміністрацій і створення замість них державних представництв, позбавлених виконавчих функцій та наділення їх контролюючо-наглядовими та координаційними повноваженнями.

Найважливішим кроком на шляху реформування кримінальної юстиції України стало ухвалення 13 квітня 2012 р. Верховною Радою України нового Кримінального процесуального кодексу Укра-

їни (далі – КПК), який набув чинності 19 листопада 2012 р. У своїх висновках експерти Ради Європи зазначили, що розроблення КПК супроводжувалося «позитивною співпрацею українських органів влади з експертами Ради Європи протягом усього законотворчого процесу», і тому його схвалення «може дійсно вважатися запровадженням міцної основи для створення чесної, справедливої та ефективної системи кримінального судочинства». Крім того, КПК пройшов додаткову експертизу Генерального директорату з прав людини та правових питань Ради Європи.

Висновки. Таким чином, наша держава повинна виконати низку заходів, які допоможуть Україні вивести на міжнародну арену як повноправного члена Світового Співтовариства, а саме:

1) завершити підготовку проекту Адміністративно-процедурного кодексу України;

2) продовжити подальше вдосконалення законодавства про державну службу;

3) продовжувати реформування судової системи;

4) забезпечити розроблення та прийняття законопроектів, спрямованих на реформування судової системи, органів внутрішніх справ, прокуратури та адвокатури;

5) встановити контроль за виконанням в Україні рішень Європейського суду з прав людини та впровадження рекомендацій Ради Європи щодо умов відбування покарання засудженими, надання їм медичної допомоги;

6) імплементація антикорупційного законодавства;

7) здійснити законодавче врегулювання питання утворення незалежного органи у сфері боротьби з корупцією;

8) забезпечити прозорість бюджетного процесу та контролю за виконанням державного бюджету та продовжити реформування податкової системи відповідно до європейських стандартів [8, с. 91].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Колюк В. Конституційне DÉJÀ-VU / В. Колюк // Віче. – 2015. – № 10. – С. 13–18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://viche.info>.
2. Ставнійчук М. Окремі проблеми новітнього конституційного процесу у світлі висновків європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) / М. Ставнійчук // Право України. – 2012. – № 8. – С. 146–153.
3. Колодій А. Конституційний процес та сучасна конституційна реформа в Україні: етапи розвитку / А. Колодій // Право України. – 2012. – № 8. – С. 114–120.
4. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21.02.2014 № 742-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/742-18>.
5. Про Конституційну Комісію: Указ Президента України від 03.03.2015 № 119 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/119/2015>.
6. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
7. Динник І. Розвиток української держави у контексті реалізації стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» / І. Динник // Ефективність державного управління: збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 43. – С. 264–271.
8. Серета Т. Порядок денний асоціації Україна – Європейський Союз: імплементація основоположних засад в конституційне законодавство України / Т. Серета // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – Т. 7. – № 3 (24). – С. 88–91.
9. Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ). Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності: бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів. – К., 2012. – № 7. – 126 с.
10. Проміжний висновок Венеціанської Комісії щодо запропонованих змін до Конституції України в частині право-

- суддя від 24.06.2015 № 803/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rsu.court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2015/VENICE%20COMMISSION/prom_VVK_Strasbourg.pdf.
11. Про організацію проведення обговорення положень змін до Конституції України щодо децентралізації державної влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.04.2014 № 451 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/451-2014-%D1%80>.
 12. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 20.11.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_990.
 13. Серета Т. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу / Т. Серета // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 50–56.
 14. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами від 27.06.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

УДК 339.74(01)

Чобіток В.І.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та організації діяльності
суб'єктів господарювання
Української інженерно-педагогічної академії

Черняєва А.О.
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економічної теорії
та міжнародної економіки
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено механізму формування міжнародної валютної системи. Розкрито сутність валютної системи. Розглянуто проблеми міжнародної валютної системи. Проаналізовано міжнародні валютні відносини та стан функціонування національної валютної системи.

Ключові слова: валюта, валютна система, валютні відносини, валютний порядок, міжнародні розрахунки.

Чобиток В.И., Черняева А.А. МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ВАЛЮТНОЙ СИСТЕМЫ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Статья посвящена механизму формирования международной валютной системы. Раскрыта сущность валютной системы. Рассмотрены проблемы международной валютной системы. Проанализированы международные валютные отношения и состояние функционирования национальной валютной системы.

Ключевые слова: валюта, валютная система, валютные отношения, валютный порядок, международные расчеты.

Chobitok V.I., Chernyaeva A.A. MECHANISM OF FORMING OF INTERNATIONAL CURRENCY SYSTEM: THEORETICAL ASPECT

The article is devoted to mechanism of formation of the international monetary system. The essence of the monetary system. Considers the problems of the international monetary system. Analyzes international monetary relations and the state of functioning of the national monetary system.

Keywords: currency, currency system, currency relations, currency order, international calculations.

Постановка проблеми. Сучасні зміни у світовій економіці сприяють налагодженню та розвитку торговельно-економічного обміну, розширенню валютних відносин між країнами тощо. Світові гроші відіграють найголовнішу роль у цих відносинах, а саме: сприяють розвитку зовнішньої торгівлі, проводять міграцію капіталу та інвестиційну діяльність, за їх допомогою надаються позики й субсидії, туристичні послуги, грошові перекази тощо. Валютні відносини проводяться на національному та міжнародному рівні та завжди підкоряються правилам певної системи економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями функціонування та розвитку міжнародної валютної системи приділили увагу такі науковці, як: А. Гальчинський, В. Геєць, В. Козик, С. Колтун, В. Міщенко, А. Філіпченко та ін.

Але, зважаючи на те, що міжнародна діяльність активно розвивається під впливом різних

факторів, існує потреба постійного моніторингу валютної системи.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні механізму формування міжнародної валютної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі зв'язки між різними країнами породжують грошові відносини, що пов'язані економічними, культурними, політичними та іншими факторами. Ці відносини між країнами формують міжнародну валютну систему, яка складається з валютного механізму та валютних відносин.

Міжнародна валютна система виникла на основі грошових систем, що існували в деяких країнах. Перша міжнародна грошова система почала зароджуватися в XIX ст. і юридично була оформлена на Міжнародній конференції в 1867 р., що відбулася в Парижі. Конференція визнала золото єдиною фор-